ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 18ης Σεπτεμβρίου 2007 [1]

I — Εισαγωγή

1. Με την προσχώρηση δέκα νέων κρατών μελών την 1η Μαΐου 2004, το ισχύον κοινοτικό δίκαιο, το κοινοτικό κεκτημένο, επεκτάθηκε στα κράτη αυτά. Εντούτοις, μεγάλα τμήματα του κοινοτικού αυτού κεκτημένου δημοσιεύθηκαν στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις εννέα νέες επίσημες γλώσσες με σημαντική καθυστέρηση. Οι τσεχικές τελωνειακές αρχές επέβαλαν κυρώσεις στην επιχείρηση Skoma-Lux sro (στο εξής: Skoma-Lux) με το αιτιολογικό ότι παρέβη τις διατάξεις της κοινοτικής τελωνειακής νομοθεσίας μετά την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας, αλλά πριν τη δημοσίευση αυτών των διατάξεων στην ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας στην τσεχική γλώσσα. Το Δικαστήριο καλείται, στην παρούσα υπόθεση να διευκρινίσει κατά πόσον οι νομοθετικές αυτές διατάξεις μπορούν να αντιταχθούν σε ιδιώτη πριν τη δημοσίευσή τους στην εθνική του γλώσσα.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

II — Το νομικό πλαίσιο

2. Τα της δημοσιεύσεως του παραγώγου δικαίου ρυθμίζονται κυρίως με το άρθρο 254 ΕΚ. Στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού ορίζεται:

«Οι κανονισμοί του Συμβουλίου και της Επιτροπής, καθώς και οι οδηγίες αυτών των οργάνων που απευθύνονται σε όλα τα κράτη μέλη, δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αρχίζουν να ισχύουν από την ημερομηνία που ορίζουν, ή άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.»

3. Το άρθρο 4 του κανονισμού 1 του Συμβουλίου, της 15ης Απριλίου 1958, περί

καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας [2] (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 14), ρυθμίζει το γλωσσικό καθεστώς:

«Οι κανονισμοί και τα άλλα έγγραφα γενικής εφαρμογής συντάσσονται στις επίσημες γλώσσες.»

4. Το άρθρο 2, της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση [3] (στο εξής: Πράξη προσχωρήσεως), ορίζει ότι το κοινοτικό δίκαιο εφαρμόζεται, κατ' αρχήν, στα νέα κράτη μέλη από της ημερομηνίας προσχωρήσεως, δηλαδή από 1ης Μαΐου 2004:

«Από την ημερομηνία προσχώρησης, οι διατάξεις των αρχικών Συνθηκών και οι πριν από την προσχώρηση θεσπισθείσες πράξεις των οργάνων [...] δεσμεύουν τα νέα κράτη μέλη και εφαρμόζονται σε αυτά, υπό τους όρους που προβλέπονται στις Συνθήκες αυτές και στην παρούσα Πράξη.»

5. Το άρθρο 58 της Πράξεως προσχωρήσεως ρυθμίζει το γλωσσικό καθεστώς και τα της δημοσιεύσεως:

«Τα κείμενα των πράξεων των οργάνων και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που εκδόθηκαν πριν από την προσχώρηση και έχουν συνταχθεί από το Συμβούλιο, την Επιτροπή ή την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στην εσθονική, λετονική, λιθουανική, μαλτέζικη, ουγγρική, πολωνική, σλοβακική, σλοβενική και τσεχική, γλώσσα, είναι υπό τις ίδιες προϋποθέσεις αυθεντικά, από την ημερομηνία προσχώρησης, με τα κείμενα που είχαν συνταχθεί στις ένδεκα παρούσες γλώσσες. Δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφόσον τα κείμενα στις παρούσες γλώσσες είχαν και αυτά δημοσιευθεί.»

6. Ευθύς μετά την προσχώρηση των δέκα νέων κρατών μελών, την 1η Μαΐου 2004, σε πολλές εκδόσεις της Επίσημης Εφημερίδας δημοσιεύθηκε μία ανακοίνωση [4]. Στην έντυ-

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 14, όπως τροποποιήθηκε με την Πράξη προσχωρήσεως.

3 — ΕΕ 2003, L 236, σ. 33.

4 — ΕΕ L 169 έως 174, στο εσωτερικό μέρος του οπίσθιου εξωφύλλου.

πη έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας καθώς και στην έκδοσή της σε CD-Rom, η ανακοίνωση αυτή έχει ως εξής:

«Ανακοίνωση προς τους αναγνώστες

Μια ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα περιλαμβάνει τα κείμενα των πράξεων των θεσμικών οργάνων και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που έχουν εκδοθεί πριν από την προσχώρηση των νέων κρατών μελών θα δημοσιευθεί στα εσθονικά, λετονικά, λιθουανικά, μαλτέζικα, ουγγρικά, πολωνικά, σλοβακικά, σλοβενικά και τσεχικά. Οι τόμοι της έκδοσης αυτής θα κυκλοφορήσουν προοδευτικά από 1ης Μαΐου μέχρι τέλος του 2004.

Υπό τους όρους αυτούς και εν αναμονή της δημοσίευσης των τόμων, διατίθεται ηλεκτρονική μορφή των κειμένων στην EUR-Lex.

Η διεύθυνση του δικτυακού τόπου EUR-Lex είναι: http://europa.eu.int/eur-lex/fr/accession.html.»

7. Εντούτοις, στις αντίστοιχες εκδόσεις της Επίσημης Εφημερίδας στον δικτυακό κόμβο EUR-Lex, περιελήφθη ανακοίνωση στην τσεχική γλώσσα με διαφορετικό περιεχόμενο, τουλάχιστον προσωρινώς, μέχρι τις 25 Ιουνίου 2007 οπόταν αντικαταστάθηκε, μέχρι την 1η Αυγούστου 2007, με την παρατεθείσα ανωτέρω ανακοίνωση στην τσεχική γλώσσα. Αρχικώς, η ανακοίνωση έφερε τον τίτλο «Oznámení Komise», δηλαδή ανακοίνωση της Επιτροπής, και περιείχε μία ακόμα φράση στο δεύτερο εδάφιο:

«Ta po nezbytnou dobu představuje zveřejnění v Úředním věstníku Evropské unie podle článku 58 aktu o přistoupení z roku 2003.»

Κατά την ανακοίνωση αυτή, η δημοσιοποίηση μέσω EUR-lex ισοδυναμεί με δημοσίευση κατά την έννοια του άρθρου 58 της Πράξεως προσχωρήσεως μέχρι της κυκλοφορίας της ειδικής εκδόσεως της Επίσημης Εφημερίδας[5].

8. Η διαδικασία της κύριας δίκης αφορά το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού

5 — Ο Michael Bobek, The binding force of Babel, *EUIWorking Papers Law* 2007/06, σ. 11 (= European Law reporter 2007, 110 [114]), παραθέτει και μία απόδοση της φράσεως αυτής στην αγγλική γλώσσα («[...] and will in the meantime constitue publication in the Official Journal of the European Union for the purposes of Article 58 of the 2003 Act of Accession»). Απαντώντας σε ερώτηση που της τέθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή δεν αρνήθηκε την προσθήκη αυτής της φράσεως. Εντούτοις, η φράση αυτή δεν περιλαμβάνεται στις έντυπες εκδόσεις της Επίσημης Εφημερίδας στη γαλλική, αγγλική και γερμανική γλώσσα, ούτε στην έκδοση CD-Rom της Επίσημης Εφημερίδας στην τσεχική γλώσσα ούτε στις ηλεκτρονικές εκδόσεις της Επίσημης Εφημερίδας που υπήρχαν κατά τον χρόνο συντάξεως των προτάσεών μου.

(ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα [6]:

«Με την επιφύλαξη της ενδεχόμενης εφαρμογής κατασταλτικών διατάξεων, η κατάθεση σε τελωνείο διασάφησης, την οποία έχει υπογράψει ο διασαφιστής ή ο αντιπρόσωπός του, ισοδυναμεί με δέσμευση σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν όσον αφορά:

— την ακρίβεια των στοιχείων της διασάφησης,

— τη γνησιότητα των επισυναπτόμενων εγγράφων,

— την τήρηση κάθε υποχρέωσης, όσον αφορά την υπαγωγή των εκάστοτε εμπορευμάτων στο σχετικό καθεστώς.»

9. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Υπηρεσίας Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, απευθυνόμενη στην Επιτροπή, το άρθρο αυτό δημοσιεύθηκε στις 27 Αυγούστου 2004 στην τσεχική γλώσσα, ως είχε εξ αρχής και ως αμετάβλητο εξακολουθεί να ισχύει, σε ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας.

III — Τα πραγματικά περιστατικά και η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως

10. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, Skoma-Lux, εισάγει και πωλεί οίνο στην Τσεχική Δημοκρατία. Η αρμόδια τσεχική τελωνειακή αρχή της προσάπτει ότι κατέθεσε σειρά ανακριβών τελωνειακών διασαφήσεων σχετικών με τους οίνους που εισήγαγε, κατά την περίοδο μεταξύ 11 Μαρτίου και 20 Μαΐου 2004, ειδικότερα δε ότι παρά τις σχετικές υποδείξεις των τελωνειακών αρχών, δεν κατέταξε στην ορθή κλάση της Συνδυασμένης Ονοματολογίας τον εισαχθέντα οίνο. Κατόπιν αυτού, η αρμόδια τελωνειακή αρχή επέβαλε πρόστιμο στη Skoma-Lux. Η προσαπτόμενη τελωνειακή παράβαση συνίσταται στην παράβαση διατάξεων της τσεχικής τελωνειακής νομοθεσίας και, όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, σε παράβαση του άρθρου 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93.

11. Η Skoma-Lux αμφισβήτησε τη νομιμότητα επιβολής του προστίμου, επικαλούμενη ιδίως το γεγονός ότι κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93 δεν είχε ακόμα προσηκόντως δημοσιευθεί στην τσεχική γλώσσα στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

6 — ΕΕ L 253, σ. 1, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2286/2003 της Επιτροπής, της 18ης Δεκεμβρίου 2003, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 343, σ. 1).

12. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Krajský soud Ostrava, εφετείο του Ostrava, υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί το άρθρο 58 της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, βάσει της οποίας η Τσεχική Δημοκρατία έγινε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως από 1ης Μαΐου 2004, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να εφαρμόσει σε ιδιώτες κανονισμό ο οποίος, κατά την ημερομηνία της εφαρμογής του, δεν είχε δημοσιευθεί προσηκόντως στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους αυτού;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, το μη εφαρμόσιμο εφαρμογή του επίδικου κανονισμού έναντι των ιδιωτών αποτελεί θέμα ερμηνείας ή κύρους της κοινοτικής νομοθεσίας υπό την έννοια του άρθρου 234 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας;

3) Εφόσον το Δικαστήριο κρίνει ότι η παρούσα αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος κοινοτικής πράξεως υπό την έννοια της αποφάσεως της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, Foto-Frost (Συλλογή 1987, σ. 4199), είναι άκυρος ο κανονισμός 2454/93 έναντι της προσφεύγουσας και όσον αφορά τη διαφορά της με τις τελωνειακές αρχές της Τσεχικής Δημοκρατίας λόγω της μη προσήκουσας δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σύμφωνα με το άρθρο 58 της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως;»

13. Η Skoma-Lux, η Τσεχική Δημοκρατία, η Δημοκρατία της Εσθονίας, η Δημοκρατία της Λετονίας, η Δημοκρατία της Πολωνίας, το Βασίλειο της Σουηδίας και η Επιτροπή έλαβαν μέρος στην έγγραφη διαδικασία, στη δε επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν έλαβαν μέρος η Skoma-Lux και η Δημοκρατία της Εσθονίας, ενώ η Σλοβακική Δημοκρατία έλαβε μέρος, επιπροσθέτως των ανωτέρω.

IV — Νομική ανάλυση

14. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά, ουσιαστικώς, τις συνέπειες της μη δημοσιεύσεως ενός κοινοτικού κανονισμού σε ορισμένες επίσημες γλώσσες.

15. Με το πρώτο ερώτημα ζητείται να διευκρινιστεί αν κράτος μέλος μπορεί να αντιτάξει κοινοτικό κανονισμό σε πολίτη της Ενώσεως πριν ο κανονισμός αυτός δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στην αντίστοιχη επίσημη γλώσσα.

16. Το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα αφορούν την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαίνεται επί του κύρους των πράξεων των κοινοτικών οργάνων[7]. Σε περίπτωση κατά την οποία η μη προσήκουσα δημοσίευση σε ορισμένες επίσημες γλώσσες έχει ως συνέπεια το ανίσχυρο —προφανώς προσωρινώς και περιορισμένο σε ορισμένα κράτη μέλη— κοινοτικών διατάξεων, τούτο θα σήμαινε, υπό αυστηρή έννοια, ότι απαιτείται για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση ρητή σχετική διαπίστωση εκ μέρους του Δικαστηρίου.

17. Δεδομένου ότι το ζήτημα του κύρους πράξεων οι οποίες δεν έχουν ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα σε όλες τις επίσημες γλώσσες λογικώς προηγείται της εξετάσεως της δυνατότητας εφαρμογής των διατάξεων αυτών επί των πολιτών της Ενώσεως, πρέπει πρώτα να δοθεί απάντηση στο δεύτερο και, αναλόγως, στο τρίτο ερώτημα.

A — *Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος*

18. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να αναλυθεί η σημασία που έχει η δημοσίευση μιας πράξεως στην επίσημη γλώσσα του οικείου κράτους μέλους.

7 — Αποφάσεις της 22ας Οκτωβρίου 1987, 314/85, Foto-Frost (Συλλογή 1987, σ. 4199, σκέψεις 15 επ.), και της 6ης Δεκεμβρίου 2005, C-461/03, Gaston Schul Douane-expediteur (Συλλογή 2005, σ. I-10513, σκέψη 17).

19. Από το άρθρο 2, πρώτη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως προκύπτει ότι ο δεσμευτικός χαρακτήρας του ισχύοντος κοινοτικού δικαίου για τα νέα κράτη μέλη δεν εξαρτάται από το αν έχει προσηκόντως δημοσιευθεί στη γλώσσα τους. Πράγματι, κατά το άρθρο αυτό, η ισχύουσα νομοθεσία δεσμεύει, άνευ αιρέσεων, τα νέα κράτη μέλη από της προσχωρήσεώς τους. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη που έλαβαν μέρος στη διαδικασία, ορισμένα από τα οποία υποστήριξαν ότι προκύπτει επίσης υποχρέωση από το άρθρο 10 ΕΚ, καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα.

20. Εντούτοις, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ του δεσμευτικού χαρακτήρα *για* τα νέα κράτη μέλη και του κύρους *εντός* των κρατών αυτών. Κατά το άρθρο 2, δεύτερη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως, η ισχύουσα νομοθεσία δεν εφαρμόζεται αυτομάτως και κατά τον αυτό τρόπο στα νέα κράτη μέλη, αλλά υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι Συνθήκες και η Πράξη προσχωρήσεως. Ως εφαρμογή εντός των νέων κρατών μελών νοείται, ιδίως, η εφαρμογή έναντι ιδιωτών.

21. Μια από τις προϋποθέσεις που προβλέπει η Πράξη προσχωρήσεως είναι η υποχρέωση δημοσιεύσεως κατά το άρθρο 58, δεύτερη περίοδος, δυνάμει του οποίου οι πράξεις των οργάνων δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στις γλώσσες των νέων κρατών μελών εφόσον έχουν δημοσιευθεί στις μέχρι τότε επίσημες γλώσσες. Η δημοσίευση στην

Επίσημη Εφημερίδα παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να πληροφορηθούν το περιεχόμενο των σχετικών ρυθμίσεων, όπως, εξάλλου, έχουν καθήκον να πράξουν. Μετά τη δημοσίευση, ουδείς δύναται να ισχυριστεί ότι αγνοεί το περιεχόμενο της Επίσημης Εφημερίδας [8].

22. Τούτο ακριβώς διευκρινίζει το άρθρο 58, πρώτη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως για τις γλώσσες των νέων κρατών μελών. Κατά τη διάταξη αυτή, οι πράξεις των οργάνων στις γλώσσες των νέων κρατών μελών είναι εξίσου αυθεντικές με τα κείμενα των πράξεων αυτών στις γλώσσες των μέχρι τότε κρατών μελών. Επομένως, πρέπει επίσης να δημοσιευθούν στην Επίσημη Εφημερίδα.

23. Εντούτοις, δεν έχουν ακόμη διευκρινιστεί οι συνέπειες της μη δημοσιεύσεως.

24. Επί του ζητήματος αυτού συμμερίζομαι την άποψη του γενικού εισαγγελέα Lenz, ότι στοιχειώδης προϋπόθεση για την επιβολή υποχρεώσεων στους πολίτες με νομοθετική πράξη είναι η *συστατικού χαρακτήρα* δημοσίευσή της σε επίσημο έντυπο [9]. Η άποψη αυτή περί συστατικού χαρακτήρα της δημοσιεύσεως πηγάζει από το γερμανικό συνταγματικό δίκαιο, κατά το οποίο η δημοσίευση ενός νόμου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της νομοθετικής λειτουργίας [10]. Πριν από τη δημοσίευσή του, ο νόμος δεν υφίσταται. Η έννοια του κράτους δικαίου απαιτεί επίσημη δημοσίευση ώστε οι πολίτες να λάβουν εγκύρως γνώση του ισχύοντος δικαίου [11].

25. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει αν το Δικαστήριο εφαρμόσει κατ' αναλογία, όσον αφορά τη δημοσίευση των πράξεων γενικής ισχύος, την απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, η οποία αφορούσε την κοινοποίηση της αποφάσεως στους αποδέκτες της. Κατά την απόφαση αυτή, προκειμένου περί της κοινοποιήσεως μιας πράξεως ή περί οποιουδήποτε άλλου ουσιώδους τύπου, είτε η παρατυπία είναι τόσο σοβαρή και προφανής ώστε να συνεπάγεται το ανυπόστατο της προσβαλλομένης πράξεως [12] είτε συνιστά παραβίαση ουσιώδους τύπου επιφέρουσα την ακυρότητά της [13]. Η απόφαση αυτή έρχεται σε αντίφαση με την παλαιότερη απόφαση ICI

8 — Αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1989, 161/88, Friedrich Binder (Συλλογή 1989, σ. 2415, σκέψη 19), και της 26ης Νοεμβρίου 1998, C-370/96, Covita (Συλλογή 1998, σ. I-7711, σκέψη 26). Εντούτοις, στην απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, 160/84, Ορυζόμυλοι Καβάλας κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 1633, σκέψεις 15 και 19), το Δικαστήριο δέχθηκε ότι λίγους μήνες μετά την προσχώρηση της Ελλάδας, οι αρχές και οι επιχειρηματίες της χώρας αυτής δεν όφειλαν οπωσδήποτε να γνωρίζουν το περιεχόμενο της Επίσημης Εφημερίδας. Αντιθέτως προς την άποψη της Πολωνικής Κυβερνήσεως, από τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως αυτής προκύπτει ότι η πράξη περί της οποίας επρόκειτο είχε δημοσιευθεί στην ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας στην ελληνική γλώσσα, κατά την Επιτροπή, από την προηγουμένη της προσχωρήσεως της Ελλάδας.

9 — Προτάσεις της 9ης Φεβρουαρίου 1994, C-91/92, Faccini Dori (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-3325, σκέψη 64).

10 — Βλ. άρθρο 82 του Θεμελιώδους Νόμου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, καθώς και τις αποφάσεις του Bundesverfassungsgericht της 19ης Μαρτίου 1958 (2 BvL 38/56· BVerfGE 7, 330 [337]), καθώς και της 8ης Ιουλίου 1976 (1 BvL 19 και 20/75, 1 BvR 148/75, BVerfG 42, 263 [283]).

11 — Απόφαση του Bundesverfassungsgericht της 22ας Φεβρουαρίου 1994, όγδοη απόφαση περί τηλεοπτικών μεταδόσεων (1 BvL 30/88, BVerfG 90, 60[86]).

12 — Βλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555, σκέψεις 48 επ.).

13 — Απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-227/92 P, Hoechst κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. I-4443, σκέψη 72).

κατά Επιτροπής, κατά την οποία οι πλημμέλειες οι σχετικές με τη διαδικασία κοινοποιήσεως μιας αποφάσεως είναι εξωτερικές σε σχέση με την πράξη αυτή και, επομένως, δεν μπορούν να την καταστήσουν άκυρη [14].

26. Παρέλκει εν προκειμένω να δοθεί απάντηση στο ερώτημα ποια από τις δύο αυτές αποφάσεις του Δικαστηρίου εφαρμόζεται σε περίπτωση ατομικής αποφάσεως. Εν πάση περιπτώσει, θα ήταν δυσανάλογα υψηλός ο κίνδυνος περιορισμού της πρακτικής αποτελεσματικότητας μιας πράξεως γενικής ισχύος αν το κύρος αυτής εξαρτώταν από τη χωρίς κανένα λάθος δημοσίευσή της σε όλες τις γλώσσες.

27. Κατά το άρθρο 4 του κανονισμού 1, η Κοινότητα οφείλει να δημοσιεύει τις πράξεις των οργάνων της σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Επομένως, ο κίνδυνος λάθους είναι πολύ μεγαλύτερος από την περίπτωση της δημοσιεύσεως σε μία μόνο γλώσσα. Εξάλλου, τα λάθη αυτά δεν θα μπορούσαν να γίνουν αμέσως αντιληπτά, δεδομένου ότι οι περισσότεροι από τους χρήστες συμβουλεύονται μόνον την απόδοση στη δική τους γλώσσα.

28. Οι διαφορές μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων συνιστούν προφανώς το σημαντικότερο, στην πράξη, παράδειγμα τέτοιου είδους κινδύνων. Λάθη στη μετάφραση του πρωτοτύπου ενδέχεται να επηρεάσουν τόσο τη διαμόρφωση της βουλήσεως των κοινοτικών οργάνων όσο και την αξιοπιστία της δημοσιεύσεως.

29. Πάντως, ορθώς απόκειται στους μετέχοντες στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων να διασφαλίζουν την ακρίβεια της μεταφράσεως στη γλώσσα στην οποία αυτοί εργάζονται με τις αποδόσεις ενός νομοσχεδίου στις άλλες γλώσσες. Τούτο ακριβώς συμβαίνει στο Συμβούλιο όπου τα κράτη μέλη μετέχουν ενεργώς στην τελική διαμόρφωση των μεταφράσεων [15]. Επομένως, οι ενδεχόμενες συνέπειες των διαφορών μεταξύ των μεταφράσεων επί της διαμορφώσεως της πολιτικής βουλήσεως δεν δικαιολογούν, κατ' αρχήν, την ακύρωση των πράξεων.

30. Το Δικαστήριο επίσης δεν στηρίχθηκε στις συνέπειες που μπορεί να έχουν για τους πολίτες οι διαφορές μεταξύ των μεταφράσεων προκειμένου να ακυρώσει κοινοτικές πράξεις. Αντιθέτως, με πάγια νομολογία του υπογραμμίζει την ανάγκη ενιαίας ερμηνείας των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων προς διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του

14 — Απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972, 48/69, Imperial Chemical Industries κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 99, σκέψη 39).

15 — Την εργασία αυτή πραγματοποιεί, μεταξύ άλλων, ομάδα νομικών γλωσσολόγων, στην οποία εκπροσωπούνται επίσης τα κράτη μέλη· βλ. π.χ. ανακοίνωση CM 2647/07 της 27ης Ιουλίου 2007, http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/cm02/cm02647.en07.pdf.

κοινοτικού δικαίου. Σε περίπτωση διαφορών μεταξύ των αποδόσεων, η ερμηνεία πρέπει κυρίως να στηρίζεται στην όλη οικονομία και τον σκοπό της σχετικής ρυθμίσεως [16]. Επομένως, οι αποδόσεις σε ορισμένες γλώσσες μπορεί να υπερισχύσουν των αποδόσεων σε άλλες γλώσσες [17].

31. Βάσει της ίδιας λογικής, το Δικαστήριο δεν έθεσε υπό αμφισβήτηση το κύρος μιας πράξεως για ζητήματα που αφορούν τη δημοσίευσή της.

32. Ειδικότερα, σε σειρά αποφάσεών του, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι Τούρκοι εργαζόμενοι έλκουν δικαιώματα από διατάξεις της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ/Τουρκίας, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, σχετικά με την ανάπτυξη της συνδέσεως [18]. Η απόφαση αυτή δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη δημοσίευση μπορεί μεν να έχει ως συνέπεια ότι δεν μπορούν να επιβληθούν υποχρεώσεις σε ιδιώτη, αλλά δεν μπορεί να στερήσει τον ιδιώτη αυτόν από τη δυνατότητα να προβάλλει έναντι δημόσιας αρχής τα δικαιώματα που οι αποφάσεις αυτές του παρέχουν [19]. Επειδή οι ιδιώτες μπορούν να επικαλούνται —τουλάχιστον έναντι του κράτους— πράξεις του κοινοτικού δικαίου που δεν έχουν δημοσιευθεί, η δημοσίευση δεν αποτελεί προϋπόθεση του κύρους τους.

33. Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η μη δημοσίευση κανονισμού σε ορισμένες επίσημες γλώσσες δεν θίγει το κύρος του. Επομένως, δεν συνεπάγεται ούτε υποχρέωση του επιληφθέντος δικαστηρίου να υποβάλει σχετικό προδικαστικό ερώτημα.

Β — *Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος*

34. Δεδομένης της απαντήσεως στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα.

Γ — *Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος*

35. Μολονότι η μη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* δεν

16 — Βλ. π.χ. αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1969, 29/69, Stauder (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 148, σκέψη 3)· της 23ης Νοεμβρίου 2006, C-300/05, ZVK (Συλλογή 2006, σ. I-11169, σκέψη 16), και της 14ης Ιουνίου 2007, C-56/06, Euro Tex (Συλλογή 2007, σ. I-4859, σκέψη 27).

17 — Βλ. αποφάσεις της 3ης Μαρτίου 1977, 80/76, North Kerry Milk Products (Συλλογή τόμος 1977, σ. 129, σκέψη 11)· της 17ης Οκτωβρίου 1996, C-64/95. Lubella (Συλλογή 1996, σ. I-5105, σκέψη 18), και ZVK (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 16, σκέψη 22).

18 — Βλ. αποφάσεις της 16ης Φεβρουαρίου 2006, C-502/04, Torun (Συλλογή 2006, σ. I-1563)· της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-4/05 Güzeli (Συλλογή 2006, σ. I-10279), και της 18ης Ιουλίου 2007, C-325/05, Derin (Συλλογή 2007, σ. I-6495), καθώς και τις προτάσεις μου της 18ης Ιουλίου 2007 επί της υποθέσεως C-294/06, Payir κ.λπ. (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στη Συλλογή).

19 — Απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-192/89, Sevince (Συλλογή 1990, σ. I-3461, σκέψη 24).

θίγει το κύρος ενός κανονισμού, εντούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι μπορεί να αντιταχθεί σε ιδιώτη. Όπως προανέφερα, το Δικαστήριο στηρίχθηκε κυρίως στην αρχή της ασφάλειας δικαίου προκειμένου να δικαιολογήσει την επιβολή υποχρεώσεων σε ιδιώτη.

37. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η δημοσίευση σε ορισμένες επίσημες γλώσσες παρέχει επαρκή δυνατότητα ενημερώσεως σχετικά με το περιεχόμενο μιας πράξεως. Πράγματι, το Δικαστήριο ρητώς αρνήθηκε να δεχθεί την ύπαρξη γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου διασφαλίζουσας σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα να είναι πάντοτε συντεταγμένες στη γλώσσα του οι δυνάμενες να θίξουν τα συμφέροντά του πράξεις [23].

1. Επί της εφαρμογής έναντι ιδιωτών

36. Το 1979, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι σύμφωνα με θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου πράξη των δημοσίων αρχών δεν μπορεί να αντιταχθεί σε ιδιώτες πριν παρασχεθεί σ' αυτούς η δυνατότητα να λάβουν γνώση της πράξεως αυτής [20]. Πράγματι, η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιβάλλει να παρέχεται στους ενδιαφερόμενους η δυνατότητα επακριβούς ενημερώσεώς τους ως προς την έκταση των υποχρεώσεων που τους επιβάλλει μια νομοθετική ρύθμιση [21]. Η αρχή αυτή της ασφάλειας δικαίου πρέπει να τηρείται με ακόμη μεγαλύτερη αυστηρότητα προκειμένου περί νομοθετικής ρυθμίσεως δυνάμενης να έχει οικονομικές συνέπειες [22].

38. Εντούτοις, όσον αφορά τις πράξεις γενικής ισχύος που επιβάλλουν υποχρεώσεις σε ιδιώτες, δηλαδή κυρίως τους κανονισμούς, το Δικαστήριο ορθώς αρνήθηκε να δεχθεί περιορισμό της αρχής της ισότητας μεταξύ των γλωσσών. Ειδικότερα, έκρινε ότι λογίζεται ότι οι ιδιώτες γνωρίζουν το περιεχόμενο της Επίσημης Εφημερίδας μόνον όταν το αντίστοιχο τεύχος έχει πράγματι εκδοθεί στη γλώσσα τους [24].

39. Το Δικαστήριο κατέληξε στην ίδια ακριβώς κρίση στις αποφάσεις του επί των προστατευομένων ονομασιών προελεύσεως «Prosciutto di Parma» (ζαμπόν της Πάρμας) και «Grana Padano» (σκληρό τυρί της βόρειας Ιταλίας), αποφαινόμενο ότι ορισμένες προϋποθέσεις για τη χρησιμοποίηση αυτών των ονομασιών δεν μπορούν να αντιταχθούν στους επιχειρηματίες, καθόσον αυτοί δεν ενημερώθηκαν μέσω κατάλληλης

20 — Αποφάσεις της 25ης Ιανουαρίου 1979, 98/78, Racke (Συλλογή τόμος 1979/1, σ. 55, σκέψη 15), και 99/78, Weingut Decker (Συλλογή τόμος 1979/1, σ. 81, σκέψη 3).

21 — Αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1987, 348/85, Δανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 5225, σκέψη 19)· της 1ης Οκτωβρίου 1998, C-209/96, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-5655, σκέψη 35)· της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-245/97, Γερμανία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-11261, σκέψη 72)· της 20ής Μαΐου 2003, C-469/00, Ravil (Συλλογή 2003, σ. I-5053, σκέψη 93), και της 20ής Μαΐου 2003, C-108/01, Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita (Συλλογή 2003, σ. I-5121, σκέψη 89).

22 — Αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1987, 326/85, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 5091, σκέψη 24)· της 16ης Μαρτίου 2006, C-94/05, Emsland-Stärke (Συλλογή 2006, σ. I-2619, σκέψη 43)· της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-248/04, Koninklijke Coöperatie Cosun (Συλλογή 2006, σ. I-10211, σκέψη 79), και της 21ης Ιουνίου 2007, C-158/06, Stichting ROM-projecten (Συλλογή 2007, σ. I-5103, σκέψη 26).

23 — Απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C-361/01 P, Kik κατά ΓΕΕΑ (Συλλογή 2003, σ. I-8283, σκέψη 82).

24 — Αποφάσεις Covita (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, σκέψη 27), και της 8ης Νοεμβρίου 2001, C-228/99, Silos (Συλλογή 2001, σ. I-8401, σκέψη 15), οι οποίες παραπέμπουν στην απόφαση Racke (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 20, σκέψη 15), η οποία πάντως, δεν αναφέρεται ρητώς στο ζήτημα της αποδόσεως σε μια συγκεκριμένη γλώσσα.

δημοσιοποιήσεως της κοινοτικής ρυθμίσεως [25]. Το Δικαστήριο δεν ακολούθησε την πρόταση του γενικού εισαγγελέα Alber ότι θα αρκούσε να έχουν οι ενδιαφερόμενοι τη δυνατότητα να ζητήσουν από την Επιτροπή πληροφορίες ως προς τις προδιαγραφές [26].

40. Στις υποθέσεις εκείνες οι αντίστοιχες ονομασίες για το ζαμπόν σε τεμάχια, το τριμμένο τυρί και τα συσκευασμένα προϊόντα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μόνον εφόσον αυτά τα προϊόντα είχαν τεμαχιστεί, τριφτεί ή συσκευασθεί στην περιφέρεια παραγωγής. Τουλάχιστον στην περίπτωση του «prosciutto di Parma», οι προδιαγραφές υπήρχαν μόνον στην ιταλική γλώσσα και, επομένως, δεν μπορούσαν να αντιταχθούν σε ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες του Ηνωμένου Βασιλείου [27].

41. Όπως ορθώς υπογραμμίζει η Λετονία, τυχόν διαφορετικό συμπέρασμα, δηλαδή μη αποδοχή της υποχρεώσεως δημοσιεύσεως στη γλώσσα του ενδιαφερομένου, θα ερχόταν σε αντίθεση προς το άρθρο 21, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, κατά το οποίο τα θεσμικά, καθώς και ορισμένα εκ των λοιπών οργάνων, οφείλουν να επικοινωνούν εγγράφως με τους πολίτες της Ενώσεως σε μία από τις γλώσσες που απαριθμεί το άρθρο 314 ΕΚ [28]. Εφόσον ακόμη και η ανεπίσημη αλληλογραφία πρέπει να συντάσσεται σε μία από τις επίσημες γλώσσες που επέλεξε ο πολίτης της Ενώσεως, κατά μείζονα λόγο, μπορούν να αντιταχθούν σ' αυτόν εκείνες μόνον οι υποχρεώσεις που επιβλήθηκαν με πράξεις δημοσιευθείσες στην επίσημη γλώσσα του [29].

42. Αν μπορούσαν να του αντιταχθούν κανόνες που δημοσιεύθηκαν μόνο σε άλλες γλώσσες, θα περιερχόταν σε δυσμενέστερη μοίρα —όπως επίσης υπογραμμίζει η Λετονία— σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες της Ενώσεως οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται αξιοπίστως στη γλώσσα τους σχετικά με τις υποχρεώσεις τους. Το άρθρο 58, πρώτη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως, αποκλείει ακριβώς αυτή τη δυνατότητα δυσμενέστερης μεταχειρίσεως, προβλέποντας ότι οι αποδόσεις των πράξεων των οργάνων στις νέες γλώσσες είναι εξίσου αυθεντικές με εκείνες στις γλώσσες των παλαιών κρατών μελών. Θα ερχόταν σε αντίθεση προς τη διάταξη αυτή η εξάρτηση του δεσμευτικού χαρακτήρα των αποδόσεων στις διάφορες γλώσσες από διάφορες απαιτήσεις σχετικές με τη δημοσίευσή τους.

43. Επομένως, από το άρθρο 2, πρώτη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως προκύπτει ότι οι κοινοτικοί κανονισμοί δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να αντιτάσσονται στους πολίτες των νέων κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 58, δεύτερη περίοδος,

25 — Βλ. αποφάσεις Prosciutto di Parma και Ravil, προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 21, σκέψεις 95 επ. και 99 επ. αντιστοίχως.

26 — Προτάσεις της 25ης Απριλίου 2002 επί της υποθέσεως C-108/01, Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita (απόφαση της 20ής Μαΐου 2003, Συλλογή 2002, σ. I-5121, σημεία 125 επ.).

27 — Απόφαση Prosciutto di Parma (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 21, σκέψη 98).

28 — Απόφαση Kik κατά ΓΕΕΑ, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 23, σκέψη 83.

29 — Βλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψεις 48 έως 52).

της Πράξεως προσχωρήσεως, παρά μόνον εφόσον προσηκόντως δημοσιοποιηθούν στις διάφορες επίσημες γλώσσες των κρατών αυτών.

2. Επί της προσήκουσας δημοσιεύσεως

44. Υπό το πρίσμα των σκέψεων που προεκτέθηκαν πρέπει, επίσης, να εξεταστεί αν το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93 δημοσιεύθηκε προσηκόντως και εγκαίρως.

45. Κατά το άρθρο 58, δεύτερη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως, καθώς και κατά το άρθρο 254, παράγραφοι 1, πρώτη περίοδος, και 2, ΕΚ, προσήκουσα δημοσίευση συνιστά η δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Εν προκειμένω, η δημοσίευση αυτή έγινε, υπό μορφή, ειδικής εκδόσεως της Επίσημης Εφημερίδας, αρκετά μετά την υποβολή των τελωνειακών διασαφήσεων για τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις. Συνεπώς, οι διατάξεις αυτές δεν μπορούσαν να αντιταχθούν στη Skoma-Lux.

46. Ορισμένοι από τους μετέχοντες στη δίκη, μεταξύ των οποίων η Επιτροπή, επισήμαναν, πάντως, ότι μετάφραση στην τσεχική γλώσσα της πράξεως αυτής, ελεγχθείσα από το Συμβούλιο και την Επιτροπή υπήρχε, πριν από την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας, στη δωρεάν διαδικτυακή διεύθυνση EUR-Lex της Υπηρεσίας Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επομένως, οι ενδιαφερόμενοι είχαν τη δυνατότητα να ενημερωθούν σχετικά με τις ρυθμίσεις αυτές.

47. Ενδεχομένως, μάλιστα, είχε δημοσιευθεί σε ορισμένες εκδόσεις της Επίσημης Εφημερίδας «ανακοίνωση προς τους αναγνώστες», κατά την οποία η ηλεκτρονική δημοσίευση αντικαθιστούσε την κατά το άρθρο 58 της Πράξεως προσχωρήσεως δημοσίευση μέχρι να κυκλοφορήσει η ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας. Η φράση αυτή περιλαμβανόταν τουλάχιστον μέχρι τις 25 Ιουνίου 2007 στην ηλεκτρονική έκδοση στην τσεχική γλώσσα της Επίσημης Εφημερίδας L 169 της 1ης Μαΐου 2004 [30].

48. Πάντως, η ανακοίνωση αυτή δεν μπορεί να θεμελιώσει το συμπέρασμα ότι έχει τον χαρακτήρα προσήκουσας δημοσιεύσεως οποιαδήποτε μορφή γνωστοποιήσεως στους ενδιαφερόμενους των νομοθετικών πράξεων. Πράγματι, η ως άνω ανακοίνωση στερείται νομικής βάσεως. Κατά τούτο, διαφοροποιείται από την ανακοίνωση περί των συνεπειών της μη κοινοποιήσεως κρατικών ενισχύσεων στην Επιτροπή, στην οποία συνήθως αναφέρεται το Δικαστήριο [31] προκειμένου να διαπιστώσει την έλλειψη προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των αποδεκτών ενισχύσεων.

49. Και μόνον για τον λόγο αυτό η δημοσιοποίηση μέσω του Διαδικτύου δεν μπορεί να αντικαταστήσει, όπως επίσης φρονούν η Επιτροπή και όλοι οι λοιποί μετέχοντες στη διαδικασία, την προσήκουσα δημοσίευση.

30 — Βλ. λεπτομερέστερη ανάπτυξη ανωτέρω, σημεία 6 επ.

31 — Αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-5/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1990, σ. I-3437, σκέψεις 14 και 15)· της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 304/85, Falck κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 871, σκέψη 158)· της 7ης Μαρτίου 2002, C-310/99, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-2289, σκέψη 102), της 1ης Απριλίου 2004, C-99/02, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2004, σ. I-3353, σκέψη 19), και της 29ης Απριλίου 2004, C-372/97, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2004, σ. I-3679, σκέψη 110).

50. Η Επιτροπή υπενθυμίζει, επίσης, τη «δημοσίευση» σε έντυπη μορφή, στις 30 Απριλίου 2004, όλων των ισχυόντων κανονισμών που μεταφράστηκαν στην τσεχική γλώσσα. Περιλαμβάνονταν στο ευρετήριο της Υπηρεσίας Επισήμων Εκδόσεων και είχαν αναρτηθεί στα γραφεία της υπηρεσίας αυτής.

51. Η «δημοσίευση» αυτή δεν αποτελεί, επίσης, προσήκουσα δημοσίευση. Ελλείψει αντίστοιχης μνείας στα συνήθως χρησιμοποιούμενα έντυπα, δηλαδή κυρίως στην Επίσημη Εφημερίδα, κανείς δεν μπορούσε να υποθέσει την ύπαρξη μιας τέτοιας «δημοσιεύσεως». Αυτού του είδους η δημοσίευση δεν διασφαλίζει πράγματι πρόσβαση του κοινού στην αντίστοιχη έκδοση.

52. Επομένως, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν προέβη σε προσήκουσα δημοσίευση, στην τσεχική γλώσσα, του άρθρου 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93 πριν τη δημοσίευσή του στην ειδική έκδοση στην τσεχική γλώσσα της Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Επί της σημασίας των εθνικών μέσων δημοσιοποιήσεως της κοινοτικής νομοθεσίας

53. Πάντως, στην αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως γίνεται μνεία άλλων μορφών δημοσιεύσεως των κανονισμών αυτών στην τσεχική γλώσσα, όπως η δημοσιοποίησή τους μέσω του Διαδικτύου από το τσεχικό Υπουργείο Οικονομικών και η δυνατότητα του κοινού να συμβουλευτεί το κείμενο των κανονιστικών αυτών πράξεων στα γραφεία των τελωνειακών αρχών. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν υπήρξε, στην Τσεχική Δημοκρατία, προσήκουσα δημοσίευση των κοινοτικών κανονιστικών πράξεων, σύμφωνη προς την εθνική νομοθεσία.

54. Η ανάλυση του νομότυπου ή μη χαρακτήρα μιας εθνικής δημοσιεύσεως του κοινοτικού δικαίου —ιδίως των άμεσα εφαρμοζομένων κανονισμών— μπορεί να προκαλέσει σύγχυση. Δεν πρέπει να δοθεί η εσφαλμένη εντύπωση ότι οι κανονισμοί αυτοί απαιτούν μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη [32]. Αντιθέτως, η απευθείας εφαρμογή ενός κοινοτικού κανονισμού δεν απαιτεί κανένα μέτρο μεταφοράς στην εθνική έννομη τάξη [33], ιδίως δημοσίευσή τους εκ μέρους των κρατών μελών.

55. Εντούτοις, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η μνεία του περιεχομένου απευθείας εφαρμοζομένων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου μπορεί να είναι χρήσιμη [34]. Ενίοτε μάλιστα η αιτούσα παράδοση ορισμένων διατάξεων κοινοτικού κανονισμού μπορεί να συμβάλει στη

32 — Βλ. αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 1973, 39/72, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 375, σκέψη 17)· της 28ης Μαρτίου 1985, 272/83, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1985, σ. 1057, σκέψη 26), και της 24ης Ιουνίου 2004, C-278/02, Handlbauer (Συλλογή 2004, σ. I-6171, σκέψη 25).

33 — Αποφάσεις της 10ης Οκτωβρίου 1973, 34/73, Variola (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 657, σκέψη 10), και της 2ας Φεβρουαρίου 1977, 50/76, Amsterdam Bulb (Συλλογή τόμος 1977, σ. 49, σκέψη 4).

34 — Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 1972, 20/72, Cobelex (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 251, σκέψη 20).

διασφάλιση της συνοχής των εσωτερικών διατάξεων εφαρμογής και στην καλύτερη κατανόησή τους από εκείνους τους οποίους αφορούν οι διατάξεις αυτές [35].

56. Το ίδιο ισχύει προκειμένου περί εθνικής δημοσιεύσεως, εφόσον δεν υφίσταται κοινοτική δημοσίευση στην επίσημη γλώσσα του ενδιαφερομένου. Αντί να θέσει υπό αμφισβήτηση την απευθείας εφαρμογή των κανονισμών, θα την ενίσχυε.

57. Η απόφαση περί της προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως «Grana Padano» συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα. Το Δικαστήριο επέτρεψε στα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόζουν επί επιχειρηματιών τις σχετικές ρυθμίσεις, εφόσον αυτές έχουν προσηκόντως καταστεί γνωστές στο κοινό στο πλαίσιο προγενέστερης εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως [36].

58. Το αν αυτές οι μορφές γνωστοποιήσεως του περιεχομένου κοινοτικής ρυθμίσεως μπορεί να έχουν ένα τέτοιο αποτέλεσμα αποτελεί προεχόντως ζήτημα του τσεχικού δικαίου που απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να επιλύσει. Τα κριτήρια του κοινοτικού δικαίου απορρέουν κυρίως από την αρχή της ισοδυναμίας και από την αρχή της αποτελεσματικότητας [37]. Σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, η επικουρικού χαρακτήρα γνωστοποίηση κοινοτικών νομοθετικών πράξεων με εθνικά μέσα πρέπει να παρέχει ασφάλεια δικαίου τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό που παρέχει ο τρόπος γνωστοποιήσεως στο κοινό των εθνικών νομοθετικών πράξεων στο οικείο κράτος μέλος. Σύμφωνα, εξάλλου, με την αρχή της αποτελεσματικότητας η γνωστοποίηση στο κοινό κοινοτικών νομοθετικών πράξεων πρέπει να παρέχει την ίδια ασφάλεια δικαίου με τη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

4. Επί της καθολικής εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου πριν από την προσήκουσα δημοσίευση

59. Ελλείψει προσήκουσας δημοσιεύσεως σε κοινοτικό επίπεδο, παραμένει αναπάντητο το ερώτημα αν, εν προκειμένω, δικαιολογείται εξαίρεση από την αρχή κατά την οποία μόνον οι προσηκόντως δημοσιευθείσες στη γλώσσα του συγκεκριμένου ιδιώτη νομοθετικές πράξεις μπορούν να του αντιταχθούν.

60. Βεβαίως, κατά κανόνα, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν επιτρέπει εφαρμογή κοινοτικής πράξεως πριν από την ημερομηνία δημοσιεύσεώς της. Εντούτοις, επιτρέπε-

35 — Απόφαση της 28ης Μαρτίου 1985, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32, σκέψη 27.

36 — Απόφαση Ravil, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 21, σκέψη 103.

37 — Βλ. π.χ. αποφάσεις της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-201/02, Wells (Συλλογή 2004, σ. I-723, σκέψη 67)· της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-168/05, Mostaza Claro (Συλλογή 2006, σ. I-10421, σκέψη 24)· της 13ης Μαρτίου 2007, C-432/05, Unibet (Συλλογή 2007, σ. I-2271, σκέψη 43), και της 7ης Ιουνίου 2007, C-222/05, Van der Weerd κ.λπ. (Συλλογή 2007, σ. I-4233, σκέψη 28).

ται, κατ' εξαίρεση, μια τέτοια εφαρμογή, πρώτον εφόσον το επιβάλλει ο επιδιωκόμενος σκοπός και δεύτερον εφόσον διασφαλίζεται η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων [38].

61. Σε μια τέτοια εξαίρεση θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αναφέρεται η προαναφερθείσα ανακοίνωση προς τους αναγνώστες [39], κατά την οποία, τουλάχιστον σύμφωνα με τις αποδόσεις της σε ορισμένες γλώσσες, η δημοσιοποίηση μέσω του Διαδικτύου ισοδυναμούσε, προσωρινώς, με δημοσίευση κατά την έννοια του άρθρου 58 της Πράξεως προσχωρήσεως. Με την εξαίρεση αυτή σκοπείται η διασφάλιση της εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου πριν από την προσήκουσα δημοσίευσή του στα νέα κράτη μέλη. Την εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων διασφαλίζει η μέσω του Διαδικτύου δημοσιοποίηση.

62. Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι απλή ανακοίνωση, από το περιεχόμενο της οποίας, τουλάχιστον στη μορφή που είναι γνωστή, δεν προκύπτει ούτε ποιος είναι ο συντάκτης της, δεν μπορεί να θεσπίσει εξαίρεση από μια γενική ρύθμιση όπως αυτή των άρθρων 2 και 58 της Πράξεως προσχωρήσεως. Και μόνο για τον λόγο αυτό μια τέτοια δυνατότητα εξαιρέσεως πρέπει να αποκλειστεί.

63. Ακόμα και αν ο νομοθέτης είχε προβλέψει δυνατότητα εξαιρέσεως από την αρχή της απαγορεύσεως της αναδρομικής εφαρμογής, δεν συντρέχουν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις για μια τέτοια εξαίρεση.

64. Αναμφιβόλως, η προσήκουσα δημοσίευση ολόκληρου του κοινοτικού κεκτημένου στις εννέα νέες επίσημες γλώσσες συνιστά δύσκολο εγχείρημα. Επομένως, η ανάγκη διασφαλίσεως, υπό τις συνθήκες αυτές, της πρακτικής αποτελεσματικότητας του κοινοτικού δικαίου μπορεί να δικαιολογήσει ελαστικότερη εφαρμογή των διατάξεων περί του τύπου της δημοσιεύσεως [40].

65. Αντιθέτως προς την άποψη που υποστήριξαν ιδίως η Εσθονία και η Επιτροπή, η μέσω του Διαδικτύου δημοσιοποίηση, όπως πράγματι έγινε, δεν διασφαλίζει τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων. Από καθαρώς πρακτικής απόψεως, αυτός ο τύπος δημοσιοποιήσεως παρέχει, βεβαίως, στους επιχειρηματίες που χρησιμοποιούν τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας τη δυνατότητα να πληροφορηθούν επαρκώς τις ισχύουσες ρυθμίσεις, ίσως μάλιστα ακόμη ευχερέστερα από την αναζήτηση του σχετικού φύλλου της Επίσημης Εφημερίδας. Εντούτοις, στην παρούσα υπόθεση, ορισμένες ελλείψεις καθιστούν αναξιόπιστο αυτό το είδος δημοσιοποιήσεως.

38 — Αποφάσεις Racke (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 20, σκέψη 20)· της 11ης Ιουλίου 1991, C-368/89, Crispoltoni (Συλλογή 1991, σ. I-3695, σκέψη 17)· της 29ης Απριλίου 2004, C-487/01 και C-7/02, Gemeente Leusden και Holin Groep (Συλλογή 2004, σ. I-5337, σκέψη 59), και της 26ης Απριλίου 2005, C-376/02, «Goed Wonen» (Συλλογή 2005, σ. I-3445, σκέψη 33).

39 — Βλ. ανωτέρω σημεία 6 επ.

40 — Ακόμα και η δημοσίευση σε μια ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας δεν έχει, προφανώς, την ίδια αξία με τη δημοσίευση στην τακτική Επίσημη Εφημερίδα: από την ειδική έκδοση δεν προκύπτει πότε δημοσιεύθηκε ο αντίστοιχος τόμος, δηλαδή από πότε ήταν πράγματι διαθέσιμος στο κοινό.

66. Η μέσω του Διαδικτύου δημοσιοποίηση μπορεί να διασφαλίσει αξιοπιστία ισοδύναμη με εκείνη της έντυπης δημοσιοποιήσεως μόνον εφόσον με τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων διασφαλιστεί οριστικός και αυθεντικός χαρακτήρας του περιεχομένου των σχετικών πράξεων [41]. Πρέπει να είναι δυνατή η αντιπαραβολή, εκ των υστέρων, του αρχικώς δημοσιοποιηθέντος κειμένου — όπως συμβαίνει και στην περίπτωση έντυπης δημοσιοποιήσεως—, ώστε να μπορεί να διαπιστωθεί ποιοι κανόνες πράγματι δημοσιεύθηκαν. Επομένως, τυχόν μεταγενέστερες τροποποιήσεις πρέπει να γνωστοποιούνται χωριστά με ειδικό διορθωτικό. Πρέπει, επίσης, να αποκλείεται η παρέμβαση αναρμόδιων, ώστε να αποκλειστεί η τυχόν εκ παραδρομής δημοσιοποίηση κειμένου μη περιέχοντος ρυθμίσεις δεσμευτικού χαρακτήρα.

67. Η προαναφερθείσα «ανακοίνωση προς τους αναγνώστες» [42] εξεικονίζει την έλλειψη τέτοιου είδους εγγυήσεων όσον αφορά τα παρεχόμενα μέσω του EUR-Lex στοιχεία — ίσως όχι μόνον σε σχέση με την προσωρινή δημοσίευση του κοινοτικού κεκτημένου στις γλώσσες των νέων κρατών μελών. Η ανακοίνωση δημοσιεύθηκε σε όλες τις επίσημες γλώσσες σε πολλά τεύχη της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ενώσεως*. Το περιεχόμενο των τευχών αυτών είναι διαθέσιμο στο EUR-Lex υπό μορφή εγγράφων PDF, τα οποία προφανώς αντιστοιχούν στο κείμενο που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα. Λόγω αυτής της οπτικής εντυπώσεως θα μπορούσε να υποτεθεί ότι τουλάχιστον αυτού του είδους η δημοσιοποίηση μέσω του Διαδικτύου είναι εξίσου αξιόπιστη με τη δημοσιοποίηση μέσω της Επίσημης Εφημερίδας.

68. Εντούτοις, η εντύπωση αυτή είναι πεπλανημένη. Δεν είναι επί του παρόντος γνωστό ποιος συνέταξε την ανακοίνωση, μολονότι στις 25 Ιουνίου 2007, στο Διαδίκτυο, τουλάχιστον στην απόδοση της Επίσημης Εφημερίδας στην τσεχική γλώσσα, το έγγραφο αυτό χαρακτηριζόταν ως ανακοίνωση της Επιτροπής. Περιεχόταν, η απαλειφθείσα πλέον φράση κατά την οποία η δημοσιοποίηση μέσω του Διαδικτύου ισοδυναμούσε με δημοσίευση κατά την έννοια του άρθρου 58 της Πράξεως προσχωρήσεως. Δεν γίνεται καμία μνεία περί τροποποιήσεων του σχετικού κειμένου. Η ανακάλυψη της τροποποιήσεως στη μετάφραση του κειμένου αυτού στην τσεχική γλώσσα έγινε τυχαίως. Μόνον από ένα άρθρο μπορεί να υποτεθεί ότι η μέσω του Διαδικτύου δημοσιοποίηση αφορούσε επίσης μετάφραση των σχετικών πράξεων σε άλλες γλώσσες [43]. Η μέσω του Διαδικτύου δημοσιοποίηση δεν συνιστά αρκούντως αξιόπιστη πηγή, τουλάχιστον υπό τις προϋποθέσεις αυτές.

69. Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί και ένα πρακτικό πρόβλημα προσβάσεως στη μέσω Διαδικτύου δημοσιοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου στις νέες επίσημες γλώσσες. Η υποδεικνυόμενη διεύθυνση στο Διαδίκτυο [44] οδηγούσε σε μια αρχική σελίδα συντεταγμένη στην αγγλική γλώσσα, μέσω της οποίας ήταν δυνατή η πρόσβαση σε έναν νέο κόμβο καλούμενο «Czech». Η σελίδα που άνοιγε απεικόνιζε μια αρχική σύνοψη του κοινοτικού δικαίου στα αγγλικά, μέσω της οποίας υπήρχε δυνατότητα προσβάσεως στη σύνοψη των διαφόρων κεφαλαίων, επίσης συντεταγμένη μόνο στην αγγλική γλώσσα.

41 — Βλ. Bobek, παραπομπή στην υποσημείωση 5, σ. 12.

42 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 6 επ.

43 — Βλ. το άρθρο του Bobek, παραπομπή στην υποσημείωση 5.

44 — http://europa.eu.int/eur-lex/fr/accession.html, ως είχε στις 25 Ιουνίου 2007. Εν τω μεταξύ, η σελίδα με το περιεχόμενο αυτό έχει μάλλον αποσυρθεί.

Μόνο στη συνέχεια υπήρχε δυνατότητα προσβάσεως σε σελίδα παραθέτουσα τις σχετικές πράξεις με τον τίτλο τους στην τσεχική γλώσσα. Η εύρεση της σχετικής πράξεως ήταν δυνατή μόνον αν είχε γίνει επιλογή του ορθού επιμέρους κεφαλαίου. Χωρίς γνώση της αγγλικής θα ήταν, επομένως, δύσκολο για έναν Τσέχο χρήστη να εξεύρει μέσα στη ζούγκλα αυτή την αναζητούμενη νομοθετική πράξη [45].

70. Αν είχε γνώσεις αγγλικής, τότε ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να πληροφορηθεί τη «σημαντική επισήμανση» που παρατίθεται κατωτέρω, η οποία συνόδευε την προσωρινή δημοσιοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου και υπήρχε σε όλες τις υπόλοιπες σελίδες του EUR-Lex:

«Δεν μπορεί να διασφαλιστεί ότι τα γνωστοποιούμενα μέσω του Διαδικτύου κείμενα αντιστοιχούν επακριβώς στο περιεχόμενο των επισήμως θεσπιζομένων πράξεων. Αυθεντικό είναι μόνο το κείμενο της νομοθετικής πράξεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει δημοσιευθεί σε έντυπη μορφή στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*» [46].

71. Κατά συνέπεια, η δημοσιοποίηση μέσω του EUR-Lex στην οποία αναφέρεται η «ανακοίνωση προς τους αναγνώστες», δεν ήταν αξιόπιστη ούτε προβαλλόταν ως τέτοια. Εξάλλου, χωρίς γνώσεις αγγλικής δύσκολα θα μπορούσε να γίνει γνωστή η ύπαρξη μιας τέτοιας ανακοινώσεως. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, δεν θα μπορούσε να απαιτηθεί από τους ενδιαφερόμενους να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά τους προς τους γνωστοποιούμενους μέσω του διαδικτυακού αυτού κόμβου κανόνες.

72. Το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός, ίσως μάλιστα και το σύνολο, όσων ενδιαφέρονται να συμμορφωθούν προς το ισχύον δίκαιο χρησιμοποιούν το σύστημα EUR-Lex για να ενημερωθούν σχετικά με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου ουδόλως επηρεάζει το συμπέρασμα αυτό. Πράγματι, η αξιοπιστία της ενημερώσεως διασφαλίζεται από το γεγονός ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας, η έντυπη μορφή της Επίσημης Εφημερίδας παρέχει στον ενδιαφερόμενο αξιόπιστη πηγή ενημερώσεως ώστε να ελέγξει την ακρίβεια των δεδομένων του EUR-Lex. Στην περίπτωση της προσχωρήσεως των νέων κρατών, όμως, δεν υπήρχε μια τέτοια δυνατότητα για τις νέες γλώσσες πριν από τη δημοσίευση της κοινοτικής νομοθεσίας στην ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας.

73. Δεν μπορεί επίσης να θεμελιωθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη δημοσίευση υπό έντυπη μορφή, στις 30 Απριλίου 2004, όλων των ισχυόντων κανόνων του παραγώγου δικαίου στην τσεχική γλώσσα, στην οποία αναφέρθηκε η Επιτροπή. Θα μπορούσε ίσως η έντυπη αυτή έκδοση, η κατατεθειμένη στην Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων να θεωρηθεί ως αυθεντικό έγγραφο, που να εξασφαλίζει την αξιοπιστία της δημοσιοποιήσεως μέσω Διαδικτύου, ακριβώς όπως και η έντυπη έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας. Αυτό, όμως, προϋποθέτει ότι το κοινό, ιδίως όσοι ενημερώνονται από τη μέσω Διαδικτύου δημοσιοποίηση, θα είναι ενήμερο για την ύπαρξη αυτής της έντυπης εκδόσεως και για τη φύση της ως αξιόπιστης πηγής. Καμία, όμως, τέτοια ένδειξη δεν παρασχέθηκε.

45 — Επισημαίνεται ότι οι δυσκολίες αυτές αποφεύχθηκαν όσον αφορά την πρόσβαση σε ανάλογη δημοσιοποίηση του κοινοτικού κεκτημένου στη βουλγαρική και τη ρουμανική γλώσσα. Προφανώς δεν υπήρξε αντίστοιχη ανακοίνωση προς τους αναγνώστες και η πρόσβαση στη μέσω Διαδικτύου προσωρινή δημοσιοποίηση ήταν δυνατή στις γλώσσες αυτές από την αρχική σελίδα του EUR-Lex, με μετάφραση στις γλώσσες αυτές και των συνόψεων του κοινοτικού δικαίου.

46 — http://europa.eu/geninfo/legal_notices_fr.htm#disclaimer.

74. Επομένως, διαπιστώνεται ότι δεν προβλέφθηκε καμία εξαίρεση από την απαίτηση προσήκουσας δημοσιεύσεως. Επιπροσθέτως, οι πριν από την κυκλοφορία της ειδικής εκδόσεως της Επίσημης Εφημερίδας υφιστάμενες μορφές δημοσιοποιήσεως του κοινοτικού κεκτημένου δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις μιας τέτοιας εξαιρέσεως.

5. Επί των ειδικών περιστάσεων της παρούσας υποθέσεως

75. Η Εσθονική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν, παρά ταύτα, ότι είναι δυνατόν να αντιτάσσονται στους πολίτες της Ενώσεως ρυθμίσεις μη προσηκόντως δημοσιευθείσες, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι εν λόγω πολίτες έλαβαν πράγματι γνώση αυτών των ρυθμίσεων λόγω των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως.

76. Πέραν των προαναφερθεισών ανωτέρω μορφών δημοσιοποιήσεως μέσω του Διαδικτύου, επικαλούνται κυρίως το γεγονός ότι, από μακρού χρόνου, η Skoma-Lux εισάγει, στο πλαίσιο της εμπορικής της δραστηριότητας, εμπορεύματα. Ευλόγως, επομένως, μπορεί να υποτεθεί ότι είχε επίγνωση των νομικών συνεπειών της προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας. Πρέπει, επίσης, να εξεταστεί αν η Skoma-Lux είχε τη δυνατότητα να πληροφορηθεί το περιεχόμενο των ρυθμίσεων σε άλλες γλώσσες ως προς τις οποίες υπήρξε προσήκουσα δημοσίευση. Εν πάση περιπτώσει, όλοι οι επιχειρηματίες γνωρίζουν την υποχρέωση περί της οποίας πρόκειται στην παρούσα υπόθεση, δηλαδή την υποχρέωση υποβολής επακριβών τελωνειακών διασαφήσεων.

77. Η μνεία άλλων γλωσσικών αποδόσεων δεν συνιστά εν προκειμένω αξιόπιστο επιχείρημα καθόσον ένα τέτοιο επιχείρημα έχει ήδη απορριφθεί από το Δικαστήριο με τις αποφάσεις του στις υποθέσεις «Prosciutto di Parma» και «Grana Padano» [47].

78. Αντιθέτως, το τελευταίο από τα επιχειρήματα που παρέθεσε η Επιτροπή θα μπορούσε εμμέσως να στηριχθεί στις δύο αυτές αποφάσεις. Το Δικαστήριο ρητώς υπογράμμισε στις αποφάσεις αυτές ότι η παρεχόμενη από μια προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως προστασία δεν περιλαμβάνει συνήθως πράξεις όπως ο τεμαχισμός, το τρίψιμο ή η συσκευασία του προϊόντος [48]. Θα μπορούσε, εξ αυτού, να συναχθεί το αντίστροφο συμπέρασμα, ότι δηλαδή, εν πάση περιπτώσει, οι συνήθεις υποχρεώσεις που οι επιχειρηματίες θεωρείται εύλογο να γνωρίζουν, μπορούν, κατ' εξαίρεση, να τους αντιταχθούν, ακόμα και στην περίπτωση που δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο προσήκουσας δημοσιεύσεως.

79. Εντούτοις, υπάρχει μια σημαντική διαφορά με τις δύο προαναφερθείσες υποθέσεις. Πράγματι, οι ενδείξεις προελεύσεως απέ-

47 — Βλ. αποφάσεις Prosciutto di Parma και Ravil, προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 21, σκέψεις 95 επ. και 99 επ., αντιστοίχως.

48 — Βλ. αποφάσεις Prosciutto di Parma και Ravil, προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 21, σκέψη 94 και σκέψη 98, αντιστοίχως.

λαυαν αναμφιβόλως της αποτελεσματικής προστασίας του κοινοτικού δικαίου. Αμφισβητούμενο στοιχείο αποτελούσε μόνον η έκταση της προστασίας, καθόσον δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο προσήκουσας δημοσιεύσεως η επέκταση αυτής της προστασίας στις προαναφερθείσες πράξεις. Εντούτοις, αν η προστασία αυτών των πράξεων ήταν αυτονόητη, τότε η δημοσίευση δεν θα ήταν αναγκαία. Εν προκειμένω, όμως, ούτε ο κανόνας που επέβαλε την κυρίως υποχρέωση είχε αποτελέσει αντικείμενο προσήκουσας δημοσιεύσεως.

80. Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93 δεν επιβάλλει απλώς υποχρέωση παροχής επακριβών στοιχείων, αλλά και υποχρεώσεις ως προς τη γνησιότητα των συνημμένων εγγράφων και την τήρηση ενός *συνόλου* υποχρεώσεων αναπόσπαστα συνδεδεμένων με την υπαγωγή των σχετικών εμπορευμάτων στο οικείο καθεστώς. Δεν είναι σαφές αν ένας επιχειρηματίας έχει την υποχρέωση να εγγυάται τη γνησιότητα των εγγράφων [49], ακόμα και όταν δεν μπορεί ο ίδιος να την εκτιμήσει. Εν πάση περιπτώσει, αποκλείεται, χωρίς προσήκουσα δημοσίευση, να είναι σε θέση να γνωρίζει κατά τρόπο αξιόπιστο, κατά συνέπεια δε να ανταποκρίνεται σε όλες τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο σχετικά με την υπαγωγή των εμπορευμάτων περί των οποίων πρόκειται στο οικείο καθεστώς.

81. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η άποψη της Λετονίας, της Σουηδίας, της Σλοβακίας και της Τσεχικής Δημοκρατίας είναι πειστική. Αποκλείουν την κατά περίπτωση εξέταση, διότι η εφαρμογή νομοθετικών ρυθμίσεων δεν μπορεί να εξαρτάται από τις απροσδιόριστες περιστάσεις της κάθε συγκεκριμένης υποθέσεως. Πράγματι, σε διαφορετική περίπτωση, θα ήταν εντελώς αδύνατο να προβλεφθεί η εφαρμογή του δικαίου. Ιδίως, ο ιδιώτης δεν θα είχε πλέον τη δυνατότητα να διακρίνει πότε ορισμένες κανονιστικές ρυθμίσεις μπορούν να του αντιταχθούν και πότε αυτό αποκλείεται. Επομένως, δεν θα υπήρχε πλέον ασφάλεια δικαίου.

82. Οι αρμόδιες αρχές, επίσης, θα είχαν να επιτελέσουν ένα δύσκολο έργο. Αντί της υποχρεώσεως εφαρμογής σαφών, αναμενόμενων και αντίστοιχων των δυνατοτήτων τους ρυθμίσεων, θα ήταν υποχρεωμένες να ελέγχουν σε κάθε περίπτωση αν και κατά πόσο ρυθμίσεις του κοινοτικού δικαίου που δεν έχουν προσηκόντως δημοσιευθεί στη γλώσσα του ενδιαφερομένου μπορούν να του αντιταχθούν, λόγω ειδικών περιστάσεων. Ο πρόσθετος αυτός φόρτος εργασίας καθίσταται ακόμη βαρύτερος μετά από μια προσχώρηση, δηλαδή σε μια περίοδο κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές του νέου κράτους μέλους αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις λόγω των νέων κανονιστικών ρυθμίσεων [50].

83. Η κατάσταση είναι προφανώς διαφορετική στην περίπτωση κατά την οποία οι πολίτες της Ενώσεως επικαλούνται μεν τις ευνοϊκές γι' αυτούς διατάξεις, αλλά δεν

49 — Βλ. αποφάσεις της 14ης Μαΐου 1996, C-153/94 και C-204/94, Faroe Seafood κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-2465, σκέψη 115), και της 17ης Ιουλίου 1997, C-97/95, Pascoal & Filhos (Συλλογή 1997, σ. I-4209, σκέψη 57).

50 — Το στοιχείο αυτό τονίστηκε στην απόφαση Ορυζόμυλοι Καβάλας κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 8, αναφορικά με την προσχώρηση της Ελλάδας.

δέχονται, υπό τις αυτές περιστάσεις, την εφαρμογή των δυσμενών γι' αυτούς διατάξεων. Η πρόσφατη απόφαση Stichting ROM-Projecten [51] αναφέρεται στο ζήτημα αυτό. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο δεν δέχθηκε τη δυνατότητα αντιτάξεως σε δικαιούχο κοινοτικής οικονομικής συνδρομής κανόνων οι οποίοι δεν του είχαν κοινοποιηθεί, υπό την επιφύλαξη, πάντως, της εκ μέρους του καλής πίστεως [52]. Επρόκειτο για τις προϋποθέσεις χορηγήσεως της επιδοτήσεως, οι οποίες είχαν κοινοποιηθεί μόνο στο οικείο κράτος μέλος και όχι στον δικαιούχο. Τούτο είναι δικαιολογημένο στο πλαίσιο δημόσιας παροχής που αφορά περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων.

84. Εν προκειμένω, όμως, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η Skoma-Lux επικαλείται διατάξεις ευνοϊκές γι' αυτήν. Αντιθέτως, πρόκειται για υποχρεώσεις ισχύουσες ανεξαρτήτως κρατικών παροχών, οι οποίες αφορούν μεγάλο αριθμό περιπτώσεων.

85. Συνεπώς, από κανένα στοιχείο της παρούσας υποθέσεως δεν προκύπτει ότι μπορούν να αντιταχθούν στη Skoma-Lux οι σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

6. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

86. Από το άρθρο 2, δεύτερη περίοδος, της Πράξεως προσχωρήσεως προκύπτει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 58, δεύτερη περίοδος, της Πράξεως αυτής, το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2454/93 για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού 2913/92 μπορεί να αντιταχθεί στους πολίτες των νέων κρατών μελών μόνον εφόσον έχει προσηκόντως δημοσιευθεί στις αντίστοιχες επίσημες γλώσσες τους.

V — Επί του περιορισμού των αποτελεσμάτων της αποφάσεως

87. Η Λετονική, η Πολωνική και η Σλοβακική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση της Τσεχικής Δημοκρατίας, προτείνουν η απόφαση να ισχύει μόνο για το μέλλον. Στο σύνολό τους, πάντως, πλην της Σλοβακίας προτείνουν να ισχύσει αναδρομικώς για όσες υποθέσεις εκκρεμούν.

88. Κατά πάγια νομολογία, η ερμηνεία που το Δικαστήριο δίδει σε κανόνα του κοινοτικού δικαίου, στο πλαίσιο ασκήσεως της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 234 ΕΚ, διαφωτίζει και διευκρινίζει την έννοια και το περιεχόμενο του κανόνα αυτού, όπως πρέπει ή θα έπρεπε να νοείται και να εφαρμόζεται από της ενάρξεως της ισχύος του. Επομένως, ο κανόνας που έχει ερμηνευθεί κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί και πρέπει να εφαρμόζεται από τα δικαστήρια ακόμα και επί εννόμων σχέσεων που γεννήθηκαν και συστάθηκαν πριν από την έκδοση της αποφάσεως επί της αιτήσεως ερμηνείας,

51 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22.

52 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 31.

εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που επιτρέπουν να αχθεί ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων η σχετική με την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα διαφορά [53].

89. Συνεπώς, οι ιδιώτες έχουν, κατ' αρχήν, τη δυνατότητα να επικαλούνται την ερμηνεία που έδωσε το Δικαστήριο σε συγκεκριμένη διάταξη προκειμένου να αμφισβητήσουν έννομες σχέσεις συσταθείσες προηγουμένως καλοπίστως. Μόνον κατ' εξαίρεση και, κατ' εφαρμογήν της γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου που είναι συμφυής με την κοινοτική έννομη τάξη, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει τον περιορισμό αυτής της δυνατότητας. Για να λάβει μια τέτοια απόφαση πρέπει να πληρούνται δύο βασικά κριτήρια, συγκεκριμένα η καλή πίστη των ενδιαφερομένων και ο κίνδυνος σημαντικών διαταραχών [54].

90. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τούτο συμβαίνει ιδίως όταν υφίσταται κίνδυνος σοβαρών οικονομικών επιπτώσεων, οφειλομένων, ειδικώς, στον μεγάλο αριθμό των εννόμων σχέσεων που είχαν καλοπίστως συσταθεί βάσει μιας ρυθμίσεως που είχε θεωρηθεί ότι ναι μεν είχε εγκύρως τεθεί σε ισχύ, πλην όμως προέκυπτε ότι οι ιδιώτες και οι εθνικές αρχές είχαν προβεί σε ενέργειες μη σύμφωνες προς την κοινοτική νομοθεσία, λόγω μιας εξ αντικειμένου μεγάλης αβεβαιότητας ως προς το περιεχόμενο των κοινοτικών διατάξεων, αβεβαιότητας στην οποία είχαν ενδεχομένως συντελέσει ακόμη και ενέργειες άλλων κρατών μελών ή της Επιτροπής [55].

91. Η Λετονία, η Πολωνία και η Τσεχική Δημοκρατία επικαλούνται τις σοβαρές ενδεχομένως οικονομικές συνέπειες που θα είχε η άνευ περιορισμών εφαρμογή της προτεινόμενης λύσεως καθώς και η καλή πίστη των οικείων κρατών μελών.

92. Το ενδεχόμενο σοβαρών οικονομικών συνεπειών είναι πράγματι υπαρκτό. Επί σειρά μηνών υποχρεώσεις απορρέουσες άμεσα από το κοινοτικό δίκαιο δεν μπορούσαν να αντιταχθούν στους ιδιώτες σε πολλά από τα νέα κράτη μέλη. Το στοιχείο αυτό μπορούν να επικαλεστούν οι ενδιαφερόμενοι έναντι αποφάσεων και μέτρων κατά των οποίων χωρεί ακόμα η άσκηση δικαστικής προσφυγής. Δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να πρόκειται, σε μεγάλο βαθμό, για τελωνειακές οφειλές, τελωνειακά πρόστιμα ή άλλα τέλη.

53 — Βλ. αποφάσεις της 2ας Φεβρουαρίου 1988, 24/86, Blaizot (Συλλογή 1988, σ. 379, σκέψη 27)· της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 141)· της 3ης Οκτωβρίου 2002, C-347/00, Barreira Pérez (Συλλογή 2002, σ. I-8191, σκέψη 44)· της 17ης Φεβρουαρίου 2005, C-453/02 και C-462/02, Linneweber και Ακριτίδης (Συλλογή 2005, σ. I-1131, σκέψη 41), και της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-402/03, Skov κ.λπ. (Συλλογή 2006, σ. I-199, σκέψη 50).

54 — Βλ. αποφάσεις της 28ης Σεπτεμβρίου 1994, C-57/93, Vroege (Συλλογή 1994, σ. I-4541, σκέψη 21)· της 23ης Μαΐου 2000, C-104/98, Buchner κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-3625, σκέψη 39)· της 12ης Οκτωβρίου 2000, C-372/98, Cooke (Συλλογή 2000, σ. I-8683, σκέψη 42)· Linneweber και Ακριτίδης (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53, σκέψη 42) και Skov κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 53, σκέψη 51).

55 — Απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1996, C-197/94 και C-252/94, Bautiaa και Société française maritime (Συλλογή 1996, σ. I-505, σκέψη 48), παραπέμπουσα στην απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-163/90, Legros κ.λπ. (Συλλογή 1992, σ. I-4625, σκέψεις 30 επ.).

93. Δεν απόκειται στο Δικαστήριο να διευκρινίσει εν προκειμένω πότε ανακύπτει ευθύνη για τις συνέπειες αυτές και ποιον βαρύνει η ευθύνη αυτή, την Κοινότητα ή τα κράτη μέλη. Αν τεθεί στο μέλλον ένα τέτοιο ζήτημα, ασφαλώς πρέπει να ληφθεί υπόψη —όπως επισημαίνουν πολλά κράτη μέλη— ότι τα άρθρα 2 και 58 της Πράξεως προσχωρήσεως θέτουν σε δυσχερή θέση τα νέα κράτη μέλη. Όσον αφορά τα ίδια, το κοινοτικό κεκτημένο είναι υποχρεωτικό και οφείλουν να εφαρμόσουν τους κανόνες που περιλαμβάνει. Εντούτοις, δεν μπορούν οι κανόνες αυτοί να αντιταχθούν στους πολίτες τους παρά μόνον εφόσον έχουν προσηκόντως δημοσιευθεί. Η δημοσίευση αυτή όμως αποτελεί καθήκον της Κοινότητας. Συνεπώς, εκ πρώτης όψεως, η Κοινότητα φέρει την ευθύνη [56].

94. Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, οι οικονομικές συνέπειες που θα μπορούσε να έχει επί κράτους μέλους απόφαση εκδοθείσα επί προδικαστικής παραπομπής δεν δικαιολογούν καθαυτές τον χρονικό περιορισμό των αποτελεσμάτων της αποφάσεως αυτής. Το ίδιο πρέπει να ισχύσει και στην περίπτωση κατά την οποία οι οικονομικές συνέπειες βαρύνουν την Κοινότητα.

95. Ανακύπτει, το ζήτημα αν μπορεί να προβληθεί η καλή πίστη εκείνων που φέρουν την ευθύνη των συνεπειών, δηλαδή των κρατών μελών και της Κοινότητας. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ομοφώνως υπογραμμίζουν ορθώς και βάσει της υφιστάμενης νομολογίας, ότι οι απορρέουσες από το κοινοτικό κεκτημένο υποχρεώσεις βάσει του κοινοτικού δικαίου δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να αντιταχθούν στους ενδιαφερόμενους εντός των νέων κρατών μελών παρά μόνο μετά τη δημοσίευση των αντίστοιχων διατάξεων στην ειδική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας.

96. Οι μόνες διαφορές αφορούν την κατά κάποιο τρόπο υποστηριχθείσα, ιδίως από την Εσθονική και την Πολωνική Κυβέρνηση, άποψη κατά την οποία ορισμένες υποχρεώσεις μπορούν πάντως να αντιταχθούν στους πολίτες, λόγω της δημοσιοποιήσεώς τους μέσω του Διαδικτύου και των ειδικών περιστάσεων της υποθέσεως. Εντούτοις, μια τέτοια κατ' εξαίρεση εφαρμογή ουδόλως δύναται να δικαιολογήσει την καλή πίστη ως προς την εφαρμογή των διατάξεων πριν την κυκλοφορία της ειδικής εκδόσεως της Επίσημης Εφημερίδας.

97. Στην παρούσα υπόθεση από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει η καλή πίστη ως προς την έγκυρη δημοσίευση του κοινοτικού κεκτημένου. Ασφαλώς, η δημοσίευση αυτή συνιστούσε έργο δυσχερές. Εντούτοις, οι συνέπειες έπρεπε να είχαν επισημανθεί εξαρχής. Τούτο θα έπρεπε να αποτελέσει κίνητρο για ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια έγκαιρης δημοσιεύσεως και για τη διαμόρφωση ενός μεταβατικού καθεστώτος μέσω

56 — Όσον αφορά την αμέλεια κράτους μέλους, βλ. απόφαση Stichting ROM-Projecten (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψη 33).

της Πράξεως προσχωρήσεως, π.χ. διά της προσφυγής σε μια αξιόπιστη δημοσιοποίηση μέσω του Διαδικτύου.

98. Επομένως, το Δικαστήριο δεν πρέπει να περιορίσει τα αποτελέσματα της αποφάσεως που θα εκδόσει στην παρούσα υπόθεση.

VI — Πρόταση

99. Κατά συνέπεια, προτείνω στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα το Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής:

«1) Από τα άρθρα 2, δεύτερη περίοδος, και 58, δεύτερη περίοδος, της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκύπτει ότι το άρθρο 199, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 2454/93 της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 1993, για τον καθορισμό ορισμένων διατάξεων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2913/92 δεν μπορούν να αντιταχθούν στους πολίτες των νέων αυτών κρατών μελών, υπό τις προϋποθέσεις στις οποίες αναφέρεται η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, παρά μόνον εφόσον προσηκόντως δημοσιεύθηκαν στις αντίστοιχες επίσημες γλώσσες των εν λόγω πολιτών.

2) Η μη προσήκουσα δημοσίευση κανονισμού σε ορισμένες επίσημες γλώσσες δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το κύρος του. Επομένως, δεν συνεπάγεται και την υποχρέωση του επιληφθέντος δικαστηρίου να υποβάλει σχετικό προδικαστικό ερώτημα.»